

behavioural - analytical which were estimated by means of incentive, substantial and operational and regulatory and estimated. As a result the formation of readiness of future teachers of a humanitarian profile for prevention and a resolution of conflicts in teaching and educational work with pupils on the following levels acted: low, average, high.

Keywords: *experimental model, future teachers of a humanitarian profile, readiness for prevention and resolution of conflicts.*

**МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ЇХНЯ СУТНІСТЬ,
КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ШЛЯХИ ЗАСТОСУВАННЯ У ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ**

УДК: 378+340.143+004.0326+377.35

Бочевар А.Г.

У статті розглядаються сутність поняття «мультимедіа» та «мультимедійні технології», їх класифікація та шляхи застосування в підготовці майбутніх юристів.

Ключові слова: *мультимедійні технології, підготовка юристів.*

В статье рассматриваются понятия «мультимедиа» и «мультимедийные технологии», их классификация и способы применения в подготовке будущих юристов.

Ключевые слова: *мультимедийные технологии, подготовка юристов.*

The article reviews the meaning of the terms “multimedia” and “multimedia technologies”, its classification and ways of applying in education of future lawyers.

Key-words: *multimedia technologies, lawyers’ educating.*

Актуальність дослідження зумовлена педагогічною та соціальною значущістю проблеми формування особистості майбутнього юриста, оскільки роль представника юридичної професії в сучасному суспільстві безперечно значна.

Основна мета юриста – встановлення справедливості, тому бути юристом – це велика відповідальність. Для нашої країни ця професія надзвичайно важлива, адже сьогодні, коли відбувається процес розбудови правової держави в Україні, передусім на правників покладаються надії та завдання утвердження принципу верховенства права, вдосконалення українського законодавства, посилення правових гарантій захисту різних верств населення і підвищення правосвідомості та правової культури українців.

Як і до кожного кваліфікованого спеціаліста, існує ряд вимог і до особистості юриста. Складність та спеціалізований характер юридичних справ визначають особливі вимоги до підготовки й досвіду представника закону. З огляду на це, побудова навчального процесу у вищому юридичному навчальному закладі має відповідати реформуванню вищої освіти, приведення її у відповідність до вимог сучасності, технічного прогресу та положень Болонської декларації

Аналіз останніх досліджень з проблеми, що розглядається. У психолого-педагогічній літературі останнім часом досить часто вживаються поняття «мультимедіа» та «мультимедійні технології». На разі відзначається активність до досліджень з цієї проблематики, що неухильно зростає (В. Агеєв, Г. Александров, Т. Балаховська, В. Беспалько, Н. Вінер, В. Волинський, П. Гальперін, Б. Гершунський, Р. Гуревич, А. Гуржій, С. Девідсон, О. Єгоров, Ю. Ігумнов, Г. Кедров, Г. Кедровіч, Р. Кендал, І. Лернер, В. Ляудис, Є. Машбіц, Ю. Машбіць, М. Нечаєв, О. Петровський, Л. Рейз, Н. Талізана, О. Тихомиров, О. Шликов та ін.). На різних рівнях також аналізуються шляхи застосування мультимедійних технологій у навчальному процесі вищих навчальних закладів.

У теперішній час існує декілька значень терміна «мультимедіа»: технологія, що описує порядок розробки, функціонування і застосування засобів обробки інформації різних типів; продукт, зроблений на підставі мультимедійної технології; мультимедійна програма; комп'ютерне апаратне забезпечення, за допомогою якого стає можливою робота з інформацією різних типів; електронний носій інформації, що включає декілька її видів (текст, зображення, анімація тощо); інтеграція багатьох різних носіїв інформації на певній спільній базі, якою може слугувати комп'ютер.

За визначенням С. Новосельцева: «Мультимедіа (англ. multimedia від лат. multum – багато і medium – осередок засобів) – це комплекс апаратних та програмних засобів, які дозволяють працювати в діалоговому режимі з різними даними (графікою, текстом, звуком, відео), що організований у вигляді одного інформаційного середовища». Тобто мультимедіа об'єднує чотири типи різнорідних даних (графіку, текст, звук і відео) в єдине ціле [6, с.514].

Ю. Машбіць визначає поняття «мультимедіа» як багатоканальне середовище, що видає інформацію в різноманітних модульностях [3, с.186].

На думку О. Шликової «мультимедіа» – це «полісередовище», єдиний простір, який у синкретичному вигляді представляє різні види та способи надання інформації (текст, графіку, звук та ін.) [7, с.23]

Т. Балаховська зазначає, що термін «мультимедіа», не підкріплений іменниками, вживається у трьох значеннях:

- мультимедіа – як новий підхід до існування та збереження інформації різного виду;

- мультимедіа – як обладнання, що дозволяє оперувати різною інформацією;

- мультимедіа – як створений програмний продукт з орієнтирами (система меню, перехресні посилання) [1, с.37].

Не є однозначним і трактування поняття «мультимедійні технології навчального призначення». Так, І. Брітченко перераховує такі дефініції:

- мультимедіа технології – спосіб підготовки електронних документів, що містить візуальні, аудіоефекти й мультипрограмування різноманітних ситуацій під єдиним управлінням інтерактивного програмного забезпечення;

- мультимедіа технології – сукупність технологій (приймів, методів, способів), що дозволяють, застосовуючи технічні і програмні засоби мультимедіа продукувати, обробляти, зберігати, передавати інформацію, подану в різних

форматах (текст, звук, графіка, відео, анімація) з використанням інтерактивного програмного забезпечення;

- мультимедіа технології – сукупність сучасних засобів аудіо- теле-, візуальних і віртуальних комунікацій, що використовуються у процесі організації;
- мультимедійні технології – це один із перспективних напрямів інформатизації навчального процесу [6, с.519].

Н. Клемешова класифікує в такий спосіб мультимедійні технології, що застосовуються в освіті:

- автоматизовані навчальні системи;
- експертні навчальні системи;
- навчальні бази даних;
- навчальні бази знань;
- системи мультимедіа;
- системи віртуальної реальності;
- освітні комп'ютерні телекомунікаційні мережі [7, с.54].

На думку Г. Селевка, мультимедійні технології навчального призначення можуть класифікуватися так:

- 1) «проникаючі» (використання комп'ютера і МТ під час вивчення окремих тем, розділів, для вирішення окремих дидактичних завдань);
- 2) основні (найбільш значуща у використуванні педагогічній технології);
- 3) монотехнології (коли все навчання й управління навчальним процесом, включаючи всі види діагностики, контролю і моніторингу, опираються на застосування комп'ютера) [5, с. 34].

Мережеві технології навчання призначені для телекомунікаційного спілкування студентів із викладачами, колегами, працівниками бібліотек, лабораторій, установ освіти тощо. Телекомунікаційний доступ до баз даних здійснюється через всесвітню мережу Інтернет. Формами мережевої комунікації є:

- електронна пошта – призначається для обміну інформацією між суб'єктами зв'язку, здійснення консультивання, організації дистанційного навчання;
- телеконференція – дозволяє викладачеві та учням, що знаходяться на значній відстані одне від одного, організувати спільне навчання, обговорювати навчальні проблеми, брати участь у ділових іграх, практикумах тощо в умовах так званого віртуального класу [4, с.12].

За методичним призначенням, мультимедійні технології навчального призначення розподіляються на:

- наставницькі, призначені для вивчення нового матеріалу;
- тренувальні, призначені для відпрацювання вмінь і навичок під час повторення й закріплення вивченого матеріалу;
- контрольні, призначені для контролю засвоєння вивченого матеріалу;
- інформаційно-довідкові, призначені для отримання учнями необхідної інформації;
- моделювальні, призначені для створення моделі, об'єкта, процесу, явища з метою їх вивчення та дослідження;
- імітаційні, які є певним аспектом реальності для вивчення його основних структурних чи функціональних характеристик за допомогою деякого обмеженого числа параметрів;

- демонстраційні, призначені для наочного увиразнення навчального матеріалу;
- ігрові, призначені для «програвання» навчальної ситуації з метою прийняття оптимального рішення чи вироблення оптимальної стратегії дій, для розвитку мислення;
- дозвілєві, призначені для поза навчальної роботи з метою розвитку уваги, реакції тощо [2, с.134].

І. Ползунова відзначає, що мультимедійні технології як вид педагогічної технології є гнучкою, що легко комбінується з іншими видами технологій розвивального навчання, заснованої на застосуванні дослідницького, пошукового, проблемного, проектного та інших методів навчання [2, 135].

Метою нашого дослідження є уточнення сутності поняття «мультимедіа» та «мультимедійні технології», їх класифікація та шляхи застосування в підготовці майбутніх юристів.

Вклад основного матеріалу. Спираючись на опрацьовану психолого-педагогічну літературу, ми вважаємо, що мультимедійні технології – це сукупність технологій (засобів, прийомів та методів), які дозволяють представляти різні види інформації за допомогою технічних і програмних засобів мультимедіа. Відповідно, під мультимедійними технологіями навчального призначення розуміємо комплекс сучасних та ефективних технологій навчання, які використовуються в навчально-виховному процесі під час підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів сфери освіти, а також з метою розвитку особистості.

Ми класифікуємо мультимедійні технології навчального призначення в такий спосіб:

- демонстраційні (використовуються для наочного увиразнення навчального матеріалу);
- інформаційно-довідкові (призначені для пошуку необхідної інформації);
- тренувальні (застосовуються для відпрацювання вмінь та навичок під час повторення або закріплення навчального матеріалу);
- ігрові (призначені для програвання навчальної моделі або ситуації, вироблення стратегії дій, розвитку мислення тощо);
- контрольні (вживаються на етапі контролю засвоєння навчального матеріалу).

В умовах стрімкого зростання інформаційних потоків і збільшення дефіциту навчального часу мультимедіа дозволяють за один і той самий термін часу викласти і засвоїти значно більший обсяг навчальних знань. При цьому якість інформації, що засвоюється студентами, підвищується за рахунок її наочності, виділення в графіках, схемах, слайдах головних структурних елементах процесів і явищ. Використання мультимедійних технологій на лекціях та семінарах дозволяє збільшити обсяг інформації, яку необхідно запам'ятати, приблизно на 35 % і підняти ефективність занять на 20 %. Як бачимо, це дійсно дозволяє значно інтенсифікувати пізнавальну діяльність студентів, дає можливість додати до навчального процесу додаткову інформацію.

Дійсно, сьогодні мультимедіа-технології – один із перспективних напрямів інформатизації навчального процесу. Мультимедійні технології інтегрують у собі потужні розподілені освітні ресурси, що здатні забезпечити середовище

для формування та розвитку ключових компетентностей, до яких у першу чергу належать інформаційна й комунікативна, які є провідними у професійній сфері юриста.

Зупинимося більш ретельно на підготовці юриста за допомогою використання мультимедійних технологій. Теорія та практика навчання в умовах запровадження мультимедійних технологій навчання, орієнтованих на формування та розвиток у студентів юридичного факультету предметних компетенцій як основи професійної компетентності, показує, що сучасні засоби мають орієнтуватися на досягнення конкретних дидактичних цілей і забезпечувати реалізацію навчальних впливів та цілеспрямоване управління навчально-пізнавальною діяльністю.

Тож, окреслимо основні шляхи використання мультимедійних технологій у вузівській підготовці майбутніх юристів. По-перше, це подання навчального матеріалу. Відзначимо високу роль мультимедіа під час ознайомлення студентів із новим матеріалом. Лекції з використанням презентацій, слайдів, аудіо- та відеоматеріалів підвищує інтерес студентів до навчального матеріалу і сприяє його швидшому засвоєнню. Особливо важливим є застосування мультимедіа на лекціях на практичних заняттях із профільних навчальних дисциплін.

Наприклад, у межах вивчення дисципліни «Адвокатура» теми «Гарантії адвокатської діяльності» викладачеві доцільно буде використовувати програму *LegalCalc Expert* для демонстрації проведення юридичних розрахунків – відсотків, пені, неустойки, кількості календарних днів, кількості робочих днів між двома датами, державного мита при зверненні до суду. Ця програма є яскравим прикладом запровадження новітніх інформаційних технологій у сферу юридичної діяльності і є незамінною в щоденній роботі юриста-практика.

Розглядаючи процес керування справами, слід також відзначити таке програмне забезпечення – *Case Management Systems, Time and Expense Tracking*, а також *JuristAccountum*, що призначені для організації й автоматизації обліку робочого часу, допомагає заощадити час і зусилля, сприяє більш ефективному досягненню поставлених цілей.

На етапі розгляду механізму реалізації права на захист фізичних та юридичних осіб у кримінальному процесі слід продемонструвати такі експертні системи, як *JUDITH* та *LEGAL ANALYSIS SYSTEM*, які разом з юристом із його слів засвоює фактичні та юридичні передумови цивільної справи, а далі пропонує розглянути різні варіанти підходів до її ведення. *LEGAL ANALYSIS SYSTEM* допомагає адвокатам аналізувати справи з погляду права і практики його застосування. Для судового адвоката, особливо такого, який веде значну кількість справ, такі програми є незамінними.

Вищеперераховані програми можуть бути використані на практичному занятті з адвокатури як на етапі введення нового матеріалу – для наочного вираження можливостей програм у сфері юриспруденції, так і закріплення вивченого – напрацювання вмінь та навичок користування спеціалізованими програмами для юристів. Отже, вони належать до демонстраційних та тренувальних типів мультимедійних технологій.

Говорячи про інформаційно-довідкові мультимедійні технології, відзначимо їх важливість для формування вміння орієнтуватись у правовій інформації.

Розглянемо довідково-інформаційне забезпечення: правові бази даних (ПБД) і програми-збірники. Довідково-інформаційне забезпечення юридичної діяльності забезпечують переважно довідкові (інформаційно-правові чи інформаційно-довідкові) системи. Зокрема, бази нормативно-правових актів (НПА), судових рішень, зібрань консультацій спеціалістів, статей юридичних видань, збірників шаблонів правових документів тощо.

Позитивним прикладом є система «Законодавство України» (zakon.rada.gov.ua), «Єдиний державний реєстр судових рішень» (reyestr.court.gov.ua), бази українських нормативно-правових актів (НПА)— «ДІНАЙ», «Liza», «НАУ», які містять не лише законодавчі, але й міжнародно-правові документи, які не обов'язково є частиною законодавства України, а також судові рішення.

Відтак, демонстрація та робота зі спеціалізованим програмним забезпеченням на практичних заняттях буде сприяти вмінню орієнтуватись у механізмі реалізації права на захист фізичних та юридичних осіб у кримінальному процесі, здатності аналізувати й розуміти норми КПК України, які регулюють питання залучення захисника до участі у кримінальному провадженні, здійснення представництва прав потерпілого, цивільного позивача, відповідно, а також надання правової допомоги свідку.

На прикладі навчальної дисципліни «Міжнародне право» теми «Міжнародне податкове право» розглянемо доцільність застосування таких програм. По-перше, це система *LexisNexis*, яка є лідером у галузі зарубіжної правової інформації. Вона використовується для пошуку законодавчих актів, прецедентів, а також коментарів до вказаних джерел США, Великобританії, Британської Співдружності, Європейського союзу та інших держав. Система *LexisNexis* також є джерелом публікацій у зарубіжних періодичних журналах. По-друге, *All England Law Reports* — база судових рішень з усіх галузей права. По-третьє, бази даних *Foreign Tax* та *International Tax Law Reports*, що є джерелом матеріалів із зарубіжного оподаткування, судових рішень із податкових зборів. *Trust Offshore Database*, у свою чергу, забезпечує доступ до системи офшорного законодавства та інших матеріалів з податкової тематики. Зазначені програми є інформаційно-довідковими і демонстраційними мультимедіа-технологіями, за допомогою застосування яких студенти зможуть ефективніше засвоїти поняття міжнародного податкового права як підгалузі міжнародного економічного права, його предмет, основні засади, комплексні податково-правових норм, що регулюють певні групи суспільних стосунків.

Якщо взяти до уваги викладання іноземної мови у вищій школі, мультимедіа також є незамінним супутником навчального процесу. Враховуючи насичену програму навчальної дисципліни, а також специфіку професійного спрямування, досить складно добре оволодіти англійською юридичною мовою за умов викладання лише традиційними способами. На прикладі теми «Description of Wanted (Опис розшукуваної особи)» можна переконатися, що досить складно буде засвоїти навчальний матеріал без новітніх навчальних технологій.

Отже, на етапі розширення лексичного запасу доцільно використовувати програму *ABBYY Lingvo Tutor* або *Learn Words*, які дозволяють поповнити словниковий запас на базі стійких асоціативних зв'язків, легкість вивчення

яких забезпечує ігрова складова. Також система балів та рівнів дає змогу викладачеві оцінити рівень оволодіння матеріалу студентами. Як бачимо, зазначені програми є тренувальними, ігровими та контрольними мультимедійними технологіями. *BX Language acquisition* може слугувати наступним етапом у засвоєнні нової лексики. Вона призначена для напрацювання вимови, правопису та побудови речення, а також виконання ряду вправ із текстом. Оскільки тема заняття – опис підозрюваного, то відповідно граматична тема – прикметники та їх ступені порівняння.

Для роботи над уживанням прикметників в англійській мові ефективними є такі програми, як *English Grammar in Use* та *Sentence Exerciser*, в яких теоретичні уроки чергуються з практичними вправами. Перевага *English Grammar in Use* полягає в супроводі картинками всіх вправ, що полегшує процес запам'ятовування.

На етапі закріплення знань студентів можна використовувати *Grammar test* – програму, що є flash-тестом із граматики. Також у межах теми заняття доцільно використовувати *Faces*. Це програма, що використовується правоохоронними органами США, ФБР і ЦРУ. У ній реалізована можливість складання фотороботу людини з будь-якою зовнішністю. Програма має англійській інтерфейс і є незамінною для тренування складання опису підозрюваної особи, а також контролю знань із типології злочинця на заняттях з англійської юридичної мови. Не менш важливим є використання в навчальному процесі Інтернет-ресурсів. Так, під час вивчення зазначеної теми он-лайн, демонстрація звернення поліції до громадян щодо розшуку злочинців, повідомлення про скоєні злочини на місцевому та міжнародному рівнях дозволяє оцінити масштаби діяльності органів поліції Британії і США та сформувати знання про структуру організації поліції. Перегляд таких автентичних відеоматеріалів збагачує лексичний запас, а саме юридичної термінології англійською мовою.

Використання Інтернет-ресурсів сприяє формуванню правової культури студентів, дозволяє поглиблено вивчати новий матеріал, нормативні документи, рішення судів, у тому числі й міжнародних, формувати політичну культуру та вміння орієнтуватись у потоці інформації. Як бачимо, використання мультимедіа на заняттях з іноземної мови сприятиме максимальному досягненню запланованих навчальних результатів, розвитку вміння висловити свою думку й аргументувати її, а також ефективно спілкуватись іноземною мовою з побутових і професійних тем.

Говорячи про шляхи використання мультимедійних технологій, не можна не відзначити науково-дослідницьку діяльність студентів. За допомогою мультимедіа можна більш ефективно здійснити підготовку до проведення круглих столів та студентських наукових конференцій. На підготовчому етапі студентам необхідно дбати відповідний темі аудіо- та відеоматеріал, думки провідних науковців, діячів політики та співробітників органів внутрішніх справ із теми дискусії. Дослідницька діяльність дозволяє майбутнім юристам безпосередньо брати участь у підготовці, організації та проведенні круглого столу чи конференції на задану тему, сприяє поглибленню теоретичних знань і формуванню професійних умінь та навичок.

Відтак, сьогодення надає нам великі інформаційні та технологічні можливості для ефективної й високоякісної освіти. Підготовка компетентного юри-

ста в умовах глобальної інформатизації та технічного прогресу — питання важливе й актуальне, оскільки більшість юристів не використовують можливості комп'ютера повною мірою. Здебільшого — це друкарська машинка з можливістю збереження створених файлів, а також необхідний інструмент для користування правовими базами даних. Відносно незначний відсоток юристів користуються у своїй роботі професійними юридичними програмами.

З огляду на це, завданням викладача є розкриття та демонстрація студентам потенційних можливостей комп'ютера в роботі юриста, а також підвищення ефективності навчання за допомогою мультимедійних технологій. Тому цілком очевидно, що саме мультимедійні технології дають можливість поєднати традиційні й інноваційні методи навчання, ефективно реалізують навчальні та управлінські впливи навчальної діяльності, удосконалюють традиційні форми організації навчальних занять, а також проєктують навчальний процес на принципово нових, компетентнісних засадах.

Література

1. Балаховская Т. Три значения мультимедиа / Т. Балаховская // Компьютер-пресс. — 1995. — № 2. — С.37-39.

2. Лапаснюк С. В. Психолого-педагогічні умови використання комунікаційних технологій в системі професійної освіти / С. В. Лапаснюк, Ю. С. Красильник // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: зб. наук. пр.— Львів : ЛДУ БЖД, 2006. — Вип. 1. — С.131-135.

3. Машбиць Ю. І. Основи нових інформаційних технологій навчання / Ю. І. Машбиць. — К., 1997. — С. 186.

4. Новосельцев С.К. Мультимедиа-синтез трех стихий. / С. К. Новосельцев // Компьютер-Пресс. — 1991. — № 7.— С. 3-14.

5. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. / Г. К. Селевко. — М. : Народное образование, 1998. — С. 34.

6. Федорчук І. І. Нові інформаційні технології навчання, дистанційна освіта: реалії сьогодення і перспективи розвитку / І. І. Федорчук, І. П. Федорчук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : збірник наукових праць: У 2-х ч. / [редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін.]. — Київ; Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2002. — Ч. 1. — С. 515-520.

7. Шлыкова О. В. Культура мультимедиа: [учебное пособие для студентов] / О. В. Шлыкова. — М. : ФАИР-ПРЕСС, 2004. — С.415.

MULTIMEDIA TECHNOLOGIES, ITS ESSENCE, CLASSIFICATION AND WAYS OF APPLYING IN EDUCATION OF FUTURE LAWYERS

Abstract. The article reviews the meaning of the terms “multimedia” and “multimedia technologies”, its classification and ways of applying in process of future lawyers’ educating. Looking into the matter of psychological and pedagogical literature we believe that multimedia technology is a combination of technologies (tools, methods and

techniques) that allow to represent different types of information by using hardware and software media. Accordingly, educational multimedia technologies are understood as a complex of modern and efficient learning technologies used in an educational process whether during the training, retraining, postgraduate studies or with the purpose of personal enhancement. We classify multimedia technologies for educational purposes in the following way: demonstrational, information retrieval, training, gaming and control ones. Definitely, nowadays multimedia technologies are one of the upcoming trends of educational process informatization. They provide an opportunity to combine traditional and innovative teaching methods for effective implement of an educational and managerial impacts of training activities, improve the traditional forms of training organization and also project a higher legal education on a new competency basis.